

POVELJNIK ITALIJANSKE MORNARICE RESIGNIRAL

Dva generala se ubila v letalski nesreči

GRKI ZASEDLI FAŠISTIČNO BAZO

RIM, 9. dec.—Mussolini je poveljstvo prenehal, ker je poveljstvo prenehalo zaradi pomanjkanja sil. Uradna vest pravi, da je admiral Domenico Cavagnari, načelnik štaba italijanske vojne mornarice, resigniral. On je bil tudi mornarični podministr in je užival zaupanje diktatorja. Vzrok resignacije ni bil jasen.

Cavagnarija je nasledil admiral Arturo Riccardi. Mussolini je istočasno povišal dva druga admirala. Admiral Inigo Campione je bil imenovan za podnačelnika mornaričnega štaba, admiral Angelo Jacchini pa je bil imenovan za poveljnika bojne mornarice.

Naznanjeno je bilo, da sta se dva italijanska generala ubila v letalski nesreči. To sta bila Pietro Pintor in Aldo Pellegrini. Letalo je tresčilo na tla in se razbilo v poletu iz Rima proti Turinu.

ATENE, 9. dec.—Grške čete so včeraj vkorakale v Argyrokastron, zadnja italijanska baza v Albaniji. Vest o padcu tega mesta je izzvala velikanke proslave v Atenah. Na tisoče ljudi se je zbralo na ulicah in skliki: "Naprej proti Rimu!" Premier John Metaxas in drugi visoki uradniki so pozdravljali množico. V vseh cerkvah so zvonili zvonovi, ko je bila naznanjena nova grška maha.

Atene, 7. dec.—Grške čete so porazile Italijane pri Porto Eddi in Argyrostronu in zdaj prodirajo naprej proti severu, poročila vrhovno poveljstvo. Porto Edda, italijanska vojaška baza, je v grških rokah.

Fašistične čete so bile poginile iz hribov pri Porto Eddi. Te so imele štiri legije, ki se umikajo proti Chimari. "Sovražnik je utrpel velike izgube v bitkah z našimi četami," pravi uradno poročilo. "Italijani beže tudi iz drugih krajev sto milj dolge fronte. Čez 2000 italijanskih vojakov je bilo ujetih."

Grški brambovi so izvojevali uspehe tudi pri Tepelenu in Mochopolisu v centralnem sektorju fronte. Grki prodirajo naprej pri Elbasanu proti Tirani, glavnemu albanskemu mestu. Prvi oddelki so samo 20 milj proč od Tirane.

Porto Eddo so Italijani oplenili pred umikom, poleg tega pa so zaneli ognje, ki so uničili skladišča orožja, streliva in živil, da niso prišla Grkom v roke.

Akara, Turčija, 7. dec.—Uradno radijsko poročilo pravi, da je grška armada zažgala oljnjake v dolini Devoli, Albanija. Iz tega je italijanska vojna mašina dobivala olje.

London, 7. dec.—Angleški letalci so v spopadu z italijanskimi nad južnim delom Albanije uničili osem fašističnih bombnikov, poročila letalski minister. Šestim drugih fašističnih bombnikov je bilo poškodovanih v istem spopadu. Na angleški strani ni bilo izgub.

Rim, 7. dec.—Mussolini je silno sprejel resignacijo maršala Badoglio, vrhovnega poveljnika italijanske oborožene sile. Njegovo pozicijo je dobil general Ugo Cavallero, ki je demonstriral svojo vojaško sposobnost pri pogledni italijanske armade iz Kobarda v svetovni vojni, ko ji je pretilo uničenje. On je potem reorganiziral italijansko obrambo pri Pivni in vodil operacije, ki so rezultirale v porazu avstrijskih čet.

Pet angleških parnikov potopljenih

Jugoslovanski mornarji se izkrcali v irski luki

London, 7. dec.—Admiraleta je priznala, da so Nemci potopili pet angleških ladij, ki so odstranjemale mine v pomorskih vojnih conah. Te ladje so bile Ethel Taylor, Amethyst, Elk, Elverton in Christmas Rose. Skoro vsi člani posadk so se rešili.

New York, 7. dec.—New York Maritime Register poroča, da sta bila grški tovorni parnik San Gabriel in angleški tovorni parnik Marylyn torpedirana in potopljena v južnem delu Atlantika.

Valencia, Irska, 7. dec.—Irska patrolna ladja je privlekla v to luko jugoslovanski parnik Četvrti, ki je bil napaden in poškodovan zadnje nedelje, ko se je nahajal v bližini irskega obrežja. Kapitan parnika in 22 članov posadke, ki so poskakali v rešilne čolne, ki so bili napadeni, so se prej izkrcali v tukajšnji luki.

Berlin, 7. dec.—Uradna časopisna agencija DNB poroča, da je bil angleški torpedni bombnik, ki je skušal napasti nemško patrolno ladjo na Severnem morju, sestreljen. Drugo poročilo pravi, da je nemški tribun odredil zasago petih švedskih parnikov s tovori vred. Ti so bili ustavljeni na poti proti Angliji.

Bolgarija zaprla svoje meje

Akcija proti tujcem v Rumuniji

Bukarešta, Rumunija, 7. dec.—Bolgarija je zaprla svoje meje, se doznavajo v tukajšnjih uradnih krogih. Pojasnilo je, da je Bolgarija ugotovila, da je došlo do števila priseljencev, ki so dospeli v Dobružo, pokrajino, katero je morala Rumunija odstopiti Bolgariji na podlagi sklenjenega dogovora v Craiovi. Prihod nadaljnjih je bil ustavljen.

Rumunija je naznanila, da je pozvala nove grupe rezervistov v armado. Nekaj ur prej je rumunski notranji minister odredil, da morajo vsi tujci, ki bivajo v deželi, izročiti policijskim oblastem potne liste in izkazilnice do 20. decembra.

Diktator Ion Antonescu je uveljavil dekret, da so židje izključeni iz vojaške službe, podvrženi pa prisilnemu delu. To velja za vse židje v starosti 18 do 50 let. Židje bodo morali plačevati tudi vojaški davek.

Komunistične tiskovine na ameriškem parniku

Lizbona, Portugalska, 7. dec.—Več zavojev letakov s komunistično propagando v španskem jeziku je bilo najdenih na ameriškem parniku Excalibur, ki se nahaja v tukajšnji luki. Dva člana mornarske posadke sta bila aretirana, ko sta skušala izročiti letake mornarjem na španskem parniku Celta, ki je tudi v tej luki.

Jugoslavija bo ohranila svojo neodvisnost

Belgrad, 7. dec.—Premier Dragiša Cvetković je dejal, da bo Jugoslavija kooperirala pri gradnji "novega reda" v Evropi, gotovo pa je tudi, da se bo uprta vsaki sili, ki bi ogražala njeno varnost, neodvisnost in svobodo. Premier je dalje rekel, da so mednarodni izgledi za Jugoslavijo dobri in da bo premagala vse poteškoče in krize in uživala mir.

KONSKRIPCIJA DELAVSTVA IN BOGASTVA V ANGLIJI

Novi masni napadi na industrijska središča

BOJNA LADJA POŠKODOVANA

London, 7. dec.—List Evening Standard, ki ga izdaja lord Beaverbrook, minister za produkcijo letal, je objavil članek, v katerem zahteva takojšnjo konskripcijo delavstva in bogastva, ker je ta potrebna za uspešno borbo proti Nemčiji. Članek je spisal Frank Owen, urednik lista.

Owen citira Lincolnovo izjavo, "da vlada napol suženjska in napol svobodna ne more obstajati," zaeno pa primerja angleške vojne napore z nemškimi. Nemčija potroši tretjino več za vzdrževanje in operacije svoje oborožene sile kot Anglija.

Owen trdi, da ima Nemčija 16.000 industrijskih inštruktorjev, Anglija pa le nekaj tisoč. Poleg tega ima Nemčija 200 več balnih središč, Anglija pa samo 40. Če se položaj ne bo spremenil, bo Anglija kmalu izžepala svoje zaloge.

"Anglija mora mobilizirati vse svoje industrije za vojne napore," pravi Owen. "Ona mora producirati topove, strojnice, letala in graditi parnike ter bojne ladje. Če ne bo tega storila, ni upanja na zmago v tej vojni."

Nemški letalci so ponovno napadli angleška industrijska središča. Vrgli so na stotine bomb na Southampton, Plymouth in druga mesta. Tarča bombardiranja iz zraka so bila mesta v Walesu in Londonu.

Angleži so istočasno bombardirali nemške letalske in pomorske baze v Franciji in Belgiji.

Montevideo, Urugvaj, 7. dec.—Angleška križarka Carnarvon Castle je bila napadena in poškodovana po nemški potepuški ladiji, se glasi tu objavljeno naznailo. Poškodovana križarka je dospela v to luko, kjer jo bodo popravili.

Poročilo omenja, da je bila križarka napadena, ko se je nahajala okrog tisoč milj od urugvajskega obrežja.

Policijski uradnik v Havani ustreljen

Havana, Kuba, 5. dec.—Julio Fernandez Trevejo, policijski uradnik, je bil včeraj ustreljen, ko se je vozil v svojem avtomobilu po mestu. Trije dijaki tukajšnje univerze so bili aretirani in oblasti so izjavile, da so priznali umor. Trevejo se je nedavno vplisal kot dijak na univerzi in nekateri so ga obdolžili, da je špiun. Zadnji teden je bil v izgreduh ustreljen profesor Raul Fiallo.

Predsednik Fulgencio Batista je posvaril Mendezu Penata, rektorja univerze, da bo vojaštvo zasedlo univerzo, če se bo pripetil nov umor.

Nameščenka ameriškega poslanstva aretirana

Washington, D. C., 7. dec.—Elizabeth Deegan, uposlena v ameriškem poslanstvu v Parizu, je bila aretirana na ukaz nemških avtoritet na obtožbo, da je skušala pomagati ujetim angleškim vojaškim častnikom pri begu iz okupirane Francije. Državni departament je bil informiran o aretaciji. Uradniki tega departamenta so izjavili, da se storili korake za zaščito pravice nameščenke. Deegan je bila ena izmed malega števila nameščenk, ki so ostale v Parizu po vkorakanju nacistične armade v to mesto.

Domače vesti

Obiski

Chicago.—Dne 7. t. m. nas je obiskal Bogdan Radica, direktor jugoslovanskega tkovnega biroja v Washingtonu, ki je prej opravljal isto službo v Ženevi, Švica. Mož je precej liberalen in med drugim nam je povedal, da njegova žena je hči svetovno znanega italijanskega zgodovinarja Viljema Ferrera, ki je moral že pred leti bežati pred fašisti v Švico. Radica je prišel v Ameriko v zadnjem oktobru.

Iz Minnesote

Ely, Minn.—Pred nekaj dnevi je tu umrl Jože Starc, star 50 let in rojen v Calumetu, Mich., odkoder se je s svojimi starši vred preselil semkaj pred 40 leti. Njegov oče je bil iz Ribnice, miati pa iz Dobilci pri Črnomlju v Beli Krajini. Tu zapušča žena, dva sinova in dve hčeri.—Dne 27. nov. je umrla Mary Marković, stara 74 let in 12 let vdova, rojena v Rumanji vasi pri Novem mestu. Tu zapušča tri sinove in tri hčere.

Iz Pennsylvanije

Pittsburgh, Pa.—Dne 30. novembra je tu umrla Josephine Jordan, stara 63 let in doma iz Broda na Kolpi. Zapušča moža, sina in hčer. Bila je članica društva 118 SNPJ.

Iz Clevelanda

Cleveland.—Bojak Rudolf Erbežnik je že pred več dnevi izginil neznan kam in njegova žena je apelirala na policijo, naj ga poišče. Odšel je na delo in potem se ni več vrnil. Njegova žena in petletna hčerka sta se med tem morali preseliti v drugo stanovanje.—Slovenski lovec iz Clevelanda, ki so odšli v pennsylvanske hribe nad Gama, se bahajo z bogatim plenom; teh lovev je več ko tucat.

Čikaške novice

Chicago.—Poroke: Anton Bakše in Mary Magajna (25-19) ter William Nemanč in Shirley Thom (33-19).

Kanada reducirala uvoz blaga

Parlament prekinil zasedanje

Ottawa, Kanada, 7. dec.—Parlament je sinoči pretrgal svoje zasedanje potem, ko je odobril načrte glede redukcije uvoza ameriškega blaga. Naznanjeno je bilo, da se bo ponovno sestel po novem letu.

Sprejeti načrti določajo redukcije je onega blaga, ki ni bistveno potrebno v zvezi z izvajanjem oborožitvenega programa. Vlada računa, da bo na ta način prihranila sedem milijonov dolarjev mesečno. Ta denar bo šel za nakup bojnih letal, orožja in bojnega materiala.

Lista blaga in produktov, katerih uvoz je bil reduciran, vključuje avtomobile, svilo, bombaž, vino, likerje, pisalne stroje, steklo in več drugih predmetov.

Baltimore, Md., 7. dec.—Governor R. O'Connor je apeliral na gubernorje drugih držav, ki so prizadete vladne redukcije uvoza ameriškega blaga, naj priporočijo Kanadi omiljenje embarga. V apelu je naglasil, da je skupna akcija potrebna, zaeno pa je izrekel upanje, da bo Kanada revidirala svoje stališče.

Stavka lesnih delavcev na zapadu

Tacoma, Wash., 7. dec.—Stavka lesnih delavcev je ustavila obrat parnih žag v Tacomi, Everetu in Mortonu kot posledice spora med unijo ADP in delodajalci, ki je nastal, ko so slednji odbili zahtevo glede zvišanja meze. Čez 9000 delavcev je prizadetih zaradi stavke.

ŠPANJA POTISNILA DELAVCE V SINDIKATE

Formiranje delavske milice pod fašistično kontrolo

AMERIKA OBLJUBILA POMOČ ŠPANJI

Madrid, Španija, 7. dec.—Španaka totalitarska revolucija je storila nadaljnji korak z uveljavljanjem sindikalističnega zakona, na čigar podlagi bodo vsi delavci organizirani v unijah pod vodstvom stranke falangistov. Ta je edina priznana politična stranka v Španiji.

Španska mladinska fronta po vzorcu sličnih organizacij v Nemčiji in Italiji je bila tudi ustanovljena. Ta bo vežbala dečke in deklice do starosti 17 let. Dečki bodo ostali člani fronte, dokler ne bodo poklicani v vojaško službo.

V smislu uveljavljenega zakona bodo vse osebe, udeležene v produkciji, smatrane za člane Splošne sindikalistične zveze. V to zvezo bodo potegnjeni tudi trgovci in profesionalci. Sindikalistična piramida bo slonela na krajevnih in provinčnih grupah, glavno oblast pa bo imela nad vsemi stranka falangistov. Sleherni sindikat dobi status legalne korporacije. Načrt predvideva formiranje delavske milice pod fašistično kontrolo.

Sindikalistične organizacije bodo določevale kvote produkcije za pridružene grupe. Vsa podjetja pridejo pod jurisdikcijo teh organizacij. Mladinska fronta bo kooperirala z delavsko milico v vseh ožirih. Diktator Franco je po uveljavljenju zakona izrekel upanje, da se bo življenjski standard španskega ljudstva dvignil na splošno.

Lizbona, Portugalska, 7. dec.—Amerika bo dala kredit Španiji za velike količine pšenice, gasilna, bombaža, kavčuka in zmrazjenega mesa, da prepreči vstop Španije v vojno-na strani osi, se glasi vest iz zanesljivih virov. Kredit bo znašal najmanj sto milijonov dolarjev.

Ta akcija je bila storjena z odobravanjem Velike Britanije včeraj, ko je ameriški poslanik Alexander Wedell obiskal diktatorja Franca. Amerika je obljubila pomoč Španiji pod pogojem, da blago, ki ga, bo dobila na kredit, ne bo poslala Nemčiji in da ne bo šla v vojno proti Angliji na strani osi, se glasi vest iz Berlina.

Ogromni stroški narodne obrambe

Washington, D. C., 7. dec.—Stroški izvajanja programa narodne obrambe v prihodnjih petih letih bodo znašali \$35.000.000.000 po računu uradnih krogov in ekonomov poljedelarskega departamenta, ki so pravkar objavili zadevno poročilo. To pomeni, da bodo povprečni stroški znašali pet milijard na leto. Ekonomski so napovedali, da se bo število brezposelnih zmanjšalo za polovico v prihodnjih dveh letih kot posledica izvajanja programa narodne obrambe.

Ameriški bombniki za Anglijo

Washington, D. C., 7. dec.—Amerika je formalno odstopila 20 bombnikov, "letečih trdnjav", Angliji. Ti so bili izdelani za ameriško letalsko silo. Pogajanja z Anglijo glede prodaje bombnikov so trajala več tednov. Tu poročajo, da je bilo nekaj bombnikov že dostavljenih Angliji.

Amerika sklene kupčijo z Mehiko

Pogodba bo kmalu podpisana

Mexico City, 7. dec.—Tu naznanjajo, da bo Mehika sklenila kupčijo z ameriško vlado, da Mehika dobi nekaj ameriških rušilcev v zameno za odstop pomorskih in letalskih oporišč. Slično kupčijo je bila pred nekaj meseci sklenjena med Ameriko in Veliko Britanijo.

Naznanjeno je bilo, da bo Mehika dobila dvanajst ameriških rušilcev. Kupčijo je predsednik Roosevelt odobril po ustoličenju novega mehiškega predsednika Camacha. Slednji je v svojem govoru, ko je prevzel predsedniški urad, obljubil, da bo Mehika sodelovala z Ameriko in vsemi latinskimi republikami pri obrambi zapadne hemisfere.

Iz uradnih virov je prišla vest, da bo zadevna pogodba med Mehiko in Ameriko kmalu podpisana v Washingtonu, kjer se vrše pogajanja med mehiškimi poslanikom in državnim tajnikom Hullom. Združene države bodo dobile oporišča na mehiškem obrežju ob Pacifiku.

Finski premier tolaži ljudstvo

Dežela bo prebrodila krizo

Helsinki, Finska, 7. dec.—Premier Risto Ryti je dejal v svojem govoru ob priliki proslav dneva neodvisnosti v Helsinki, da bo Finska premagala vse poteškoče in ovire na svoji trnjevi in ozki poti, po kateri mora korakati. Iz sedanje krize, ki ni zajela samo Finsko, temveč ves svet, bo izšla ojačana. Narodna enotnost—je bila sementirana kot posledica vojne s sovjetsko Rusijo.

"Finska in več drugih malih držav preživlja težke čase," je rekel premier. "Finska ne zahteva od drugih ničesar drugega kot mir, da bo lahko uredila svoje gospodarsko življenje. Kljub temu je pripravljena na obrambo svoje neodvisnosti kot je bila pred enim letom, ko se je morala boriti proti mogočni Rusiji."

Značilno je to, ker je nemški diktator čestital Finski k proslavi 24-letnice njene neodvisnosti. Vsi finski časopisi so objavili Hitlerjevo čestitko na prvih straneh in pod velikimi naslovi.

Nadaljnje japonske čete dosepele v Indokino

Hanoi, Indokina, 7. dec.—Nadaljnjih tisoč japonskih vojakov se je izkrcalo v Haiphongu, luki te francoske kolonije. Ti so ojačili japonsko oboroženo silo, ki se že nahaja v Indokini in kamor je prišla na podlagi dogovora, katerega je Japonska sklenila s Petainovo vlado v Vičhyju. Tu poročajo, da so se vršili novi spopadi med siamskimi in francoskimi četami v obmejnih krajih.

Francoska kolonija bo pomagala Angliji

London, 7. dec.—Poročilo časopisne agencije Reuter iz Bombaja pravi, da se je zbornica francoske kolonije Pondicherry izrekla za vsestransko pomoč Veliki Britaniji v vojni proti Nemčiji in Italiji na apel Louisa Bonvina, gubernorja te kolonije. Posebni reprezentant generala Charlesa de Gaulle, načelnika francoskega odbora v Londonu in voditelja vseh "svobodnih Francozov", se je udeležil seje zbornice.

RUMUNSKA VLA DA SKUŠA ZATRETI REVOLTO

Nemčija podpira diktatorja Antonescuja

BIVŠA PREMIERJA POBEGNILA

Maros Vasarhely, Ogrska, 7. dec.—Rumunski diktator Ion Antonescu je formalno vojaško sodišče in odredil smrtno kazen za one, ki se upirajo armadi, po poročilih, ki prihajajo v to obmejno ogrsko mesto. Obsojdi bodo takoj sledile eksekucije. Proti obsojdi ne more biti priziva.

Rumunski begunci, ki so dospeli sem, napovedujejo, da je konflikt med Zelezno gardo, nacistično organizacijo, in armado blizu. Diktator Antonescu je ustanovil tribunal, da ojači armado in priprave za tak konflikt. Begunci pripovedujejo, da je v Rumuniji anarhija.

Antonescu ne more pomiriti borečih se frakcij Zelezne garde, ki je v toku krvave čistke pobila veliko števil političnih jetnikov, pristašev bivšega kralja Karola. S tem se je maščevala nad onimi, ki so umorili Cornelijsa Codreanuja, ustanovitelja in voditelja Zelezne garde.

Begunci pripovedujejo o koncentracijskih vojaštva v rumunskih mestih. Poročila iz Bukarešte javljajo mobilizacijo rezervistov.

Na Ogrskem prevladuje mnenje, da Hitler podpira rumunsko diktatorja. Nemške čete se vedno prihajajo v Rumunijo. Na tisoče oseb je že pobegnilo iz Rumunije v Turčijo, Jugoslavijo in Ogrsko. Med begunci sta Juliu Maniu in Aleksander Valda-Voevod, bivša premierja in voditelja rumunske kmetijske stranke.

Nemčija bi rada končala konflikt

Posredovanje med Italijo in Grčijo

Belgrad, 7. dec.—Tukajšnji list Politika je objavil poročilo svojega dopisnika v Berlinu, da se je Nemčija ponudila za posredovanje med Italijo in Grčijo, da konča njun konflikt.

Sukru Saracoglu, turški zunanji minister, se bo morda sestel z grškim premierjem Metaxasom in mu predložil serijo nemških predlogov glede likvidacije italijansko-grške vojne. Poročilo dostavlja, da je Franz von Papen, nemški poslanik v Turčiji, prevzel vlogo posredovalca.

V diplomatičnih krogih se je pojavil dvom o možnosti takega koraka, ker so dobro poučeni o stališču Grčije, Turčije in Velike Britanije. Ti še ne vidijo nobenega znamenja, da je likvidacija vojne med Grčijo in Italijo blizu.

Kampanja za finančno pomoč Angliji

Washington, D. C., 7. dec.—Kampanja, da Amerika nudi finančno pomoč Angliji, je dobila oporo, ko je federalni zakladnik Henry Morgenthau indorsiral deklaracijo dveh finančnih veščakov Rooseveltove administracije, da Amerika ne bi tvegala ničesar, če da posojilo Angliji. Londonska vlada lahko nudi zadostne garancije za posojilo. Izjavo v prilogi finančni pomoči Angliji sta podala Jesse H. Jones, trgovinski tajnik in načelnik federalne posojilne administracije, in Marriner S. Eccles, načelnik federalnega rezervnega sistema.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE
PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Narodna na Zdrubene drzave (izven Chicago) in Kanada \$2.00 na leto, \$1.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; na Chicago in Cleveland \$1.50 na leto, \$0.75 na pol leta; na inozemstvu \$2.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$2.00 per year, Chicago and Cleveland \$1.50 per year, foreign countries \$2.00 per year.

Cena glasila po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenarodnih člankov se ne vrstijo. Rokopisi literarne vsebine (štetnice, pesni, drame, pamflet, itd.) se vrnejo pošiljatelju le v skladu, če je priložil poštne znamke.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom
PROSVETA
3637-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois
MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Delimo v obliki na primer (December 31, 1948), poleg vsakega imena na naslovni strani, da vam je s tem datumom poteka naročila. Posvetila je pravilna, da so vam liste na ustrejni.

Glasovi iz naselbin

50-letno garanje in federacije
Beñaire, O. — Ker garam za svetovni kapitalizem že blizu 50 let, naj začnem ta dopis o delavskih razmerah v tej okolici. Kar se tiče petih premergov, obratujejo s polno paro na dva šihita, nekateri časno tudi na tri. Rova št. 4 in 6 Rail & River Coal Co. obratujeta po stari metodi, to je "s krampom in lopato", rova št. 3 pa je mehaniziran, kjer potrebujejo le mlade, močne premergarje z železnimi pljučami. Pravijo, da stroji strašansko prašijo in tudi oddajajo smrad, menda od sežganega olja.

Okrog 300 premergarjev iz tega rova, posebno pa starejše so uposili v rovih št. 4 in 6, ki sta zdaj natrpana kot čebele v panju. V vsakem prostoru sta po dva moža, oziroma štirje na dva šihita. Tako si v vsaki luknji nekdo služi borni kruhek sebi in svoji družini. Lahko zapišem, da v zadnjih par letih ga je manjkalo v marsikateri družini.

Tiste, ki smo delali v rovu 6, so strašili, da ne bo nihče sprejel na delo, kdor ni popolnoma zdrav, toda ni bilo take sile. Od slovljeni oziroma dela niso dobili ponovno tisti, ki so imeli visok krvni pritisk in pohabljeni — z eno roko, eno nogo ali enim ocesom, ali pa z naduho. In ti pohabljeni so se pritožili in nekateri, ki imajo umetno roko ali li stekleno oko, opravljajo delo prav tako kakor so ga prej ali pa tisti z dvema rokama ali z obema očesi.

Resnica je, da je zelo natančna zdravniška preiskava premergarjev predno so sprejeti na delo. Zdravnik ti vse telo otipuje dvakrat, in sicer še bolj natančno kakor pa so cesarski zdravniki pregledovali mladeniče za vojaščino v starem kraju. Tam sem bil od cesarskega zdravnika pregledan od daleč in potrjen k vojakom, potem pa zopet pregledan vsakih osem dni z drugimi tovariški vrst. Tudi v tej deželi sem bil po istem kompanijskem zdravniku preiskan že šestkrat in vsakokrat sem bil potrjen še za nadaljnje garanje.

Tako se mi je po 27 mesecih brezposelnosti odvalil kamen, da lahko zopet služim kruh v potu svojega obraza sebi in svojem, dokler bo rov obratoval. Do zvezne starostne pokojnine mi še manjka štiri leta. Potem bom pa vzel slovo od premergov, kar bo že čas, ker v rovu sem začel delati 11. junija leta 1905 in od takrat rinem vedno pod zemljo. Do zdaj sem odnesel zdrave ude, čeprav sem bil velikokrat v veliki nevarnosti. Samo enkrat sem bil pobit na nogi za 26 dni.

Zdaj pa mehanizirani rovi zahtevajo masne žrtve, tu 50, tam 70. Zdaj je spet v bližnjem Cadizu dalo življenje 32 premergarjev. Če ne bo vlada posegla vmes in zahtevala od kompanij boljše varnost v mehaniziranih rovih, se bodo take katastrofe nadaljevale. Dokler sta bila povsod v rabi kramp in lopata, vsaj v Ohiu in posebno v tem okrožju ni bilo takih nesreč. Zdaj pa so v enem letu v tej okolici dale že 104 žrtve življenja radi mehanizirane produkcije, pri kateri mora človek tudi veliko bolj garati kakor pa pri produkciji po stari metodi, zaslužek na splošno pa je manjši v primeri s produkcijo.

Rojaki, tu je jasen dokaz, da delavci te ali druge stroke ne vemo, kdaj nas zadene nesreča ali smrt. Vsem tistim, ki niso pri

nohemem društvu, priporočam, naj pristopijo k SNPJ. Ravno sedaj je v teku kampanja s prost pristopnino in zdravniško preiskavo. Poleg tega, če človek pride v finančne škrpice, jednota pomaga članstvu tudi s posojili za acesment.

V tem okrožju imamo federacijo SNPJ, ki je stala na strani brezposelnim članom in pomagala plačati acesment vsem, ki so pomoči prosili. Nobena prošnja ni bila zavrnjena. Torej tu je jasen dokaz, da SNPJ skrbi najbolje za svoje članstvo in ga želi obdržati na razne načine v korist posameznikom in skupnosti.

Priporočam društvom v tem okrožju posebno zdaj, ko se nekaj dela, naj gotovo pristopijo k federaciji, da z združenimi močmi nadaljujemo započeto delo. Ne vidim vzroka, zakaj ne bi bila pri federaciji vsa okoliška društva. Z malo članarino en cent mesečno od člana lahko v slučaju nesreče, brezposelnosti itd. dobe njih potrebni člani stokrat več v obliki acesmenta. Tukaj je potreben le resen preudarek in boljše zanimanje za korist naš vseh. Za nadaljnje informacije se obrnite na podpisane in vam rad pojasnim kako in kaj.

In končano je to moj zadnji dopis v tem letu. Zatorej želim vsemu članstvu in glavnim odbornikom vesele božične praznike in srečno novo leto 1949. Z leti je, da delujemo roka v roki in rama ob rami v korist naše matere jednote. Naprej, bratje in sestre, za večjo, boljšo in močnejšo SNPJ!

Louis Pavlinich.

Strahovite nacijske bombe!

Kdor čita berlinska poročila o poteku bombe vojne med Nemčijo in Anglijo, se mora smehljati, če ima le drobtino razuma. Kajti, če bi odločevala "bombe" v obliki berlinskih poročil, bi morala biti Anglija že davno — ogromen kup razvalin in pepela in nič drugega.

Pomisliti: po poročilih iz Berlina pusti vsak nacijski letalski napad na to ali ono angleško mesto ogromen požar za seboj — domala vse mesto zgori. Ampak drugo noč, tretjo noč, četrto noč se nacijski napad na isto mesto ponovi in spet je ogromen požar... Čudovita so ta mesta na Angleškem, ki zgorejo dvakrat, trikrat, štirikrat zaporedoma, oziroma ki — nikdar ne zgorejo!

Na drugi strani so pa angleške bombe, ki padajo na nemška mesta — pifel. Nič ne zadenejo, nič ne razderejo in nič ni škode! Do čim so nemški letalci že porušili in požgali malone vsa angleška mesta, mečejo Angličani na Nemškem le polževe hišice, ki so brez pomena! Nemci so seveda "kerlici", ki rušijo le munijske tovarne, munijska skladišča, letališča in druge "vojaške objekte" — in nič drugega — na Angleškem, med tem ko angleški bombniki komaj na vsake tri dni zadenejo le kakšno cerkev, kakšno bolnišnico, kakšen zavod za starčke in otroke ali kakšno kapelico ob cesti...

Čudovito, kako gre ta vojna! Kako gre z gobezdanjem iz Berlina. Ampak golo gobezdanje ne ubija Angličanov, niti ne nasiduje Nemcev z beefsteakom namesto pasje pečenke!

Dokler je Mussolini samo gobezdal, samo lajal, je bil dober drug blišč in Evropa se je tresla, toda danes, ko so ga Grki nasekali po gobeu, je Mussolini tiho...

Fakt je, da bomba vojna ni šala ne za to in ne za ono stran; škoda je ogromna v Nemčiji kakor na Angleškem — razlika je pa ta, da Anglija dovoli poročevalcem, da lahko fotografirajo porušena poslopja in poročajo do malega vse podrobnosti o človeških žrtvah in škodi, dočim pod diktatorjem Hitlerjem ni te svobode in zunanji svet ne izve ničesar o faktični škodi in žrtvah v Nemčiji. Ampak kdor ima možgane namesto žaganice v glavi, lahko uga-ne, da angleški bombniki ne letajo nad Nemčijo za kratek čas. Enkrat bo svet že izvedel...

Najnovejša od "apizarjev"

Ameriška "apizaraska" žlahta je odkrila novo newarnto za Ameriko. Ameriški "apizarji" na vrhu, katerim se je zadnje čase pridružil tudi Joseph P. Kennedy, bivši ameriški poslanik v Angliji in katoliški Irec iz Massachusettsa — so se postavili za čuvarje Združenih držav, ki skrbno pazijo, da Anglija ne dobi "preveč" pomoči in da Roosevelt ne napove vojne Hitlerju.

Zdaj so ti "apizarji" odkrili, da si Amerika koplje lastni grob, ker pomaga — socialistični vladi Anglije. Angleški socialisti Bevin, Morrison in drugi, ki sodelujejo v vladi za obrambo Anglije, so pamreč — to so odkrili "apizarji" — vsak dan bolj samopašni in prav lahko se zgodi, da ostanje na krmlju in izpremenijo britanski imperij v socialistično "diktaturo," če Anglija zmaga v tej vojni. Ali ne bo potem kapitalistična Amerika imela same sitnosti in težke probleme s socialistično Anglijo? — Amerika, drži roke proč od Anglije!

Interesantna je ta reč. Thomasovi socialisti in njihovi prijatelji, pacifistični liberalci vsake baže, vidijo v obrambni vojni, katero vodi Anglija, le vojno za obrano angleškega kapitalizma. Ameriški delavec bi bil bedak, če bi se navduševal za takšno vojno! Dejstvo, da v vodstvu angleške obrambne vojne sodelujejo tudi socialisti, jih nič ne moti. Zdaj pa pridejo izolacijski kapitalisti s svojimi priveski in pravijo, da vojna vodi Anglijo v socializem in ameriški kapitalizem bo trpel zaradi tega!

Rpa je zanimivo. Hitler je deloma uničil in deloma si je podvrnil nemške kapitaliste, ki so zdaj sluge njegove diktature, toda ameriški "apizarji" in kapitalistični izolacionisti se ne boje Hitlerja — boje se pa angleških socialistov, če bi Anglija zmagnala, kajti potem bi angleški socialisti diktirali mir v Evropi.

Izjema je čikaški republikanski list Daily (Dolge in zadnji koloni.)

O prireditvi in kampanji
Latrebo, Pa. — Dne 17. pov. smo šli z možem in hčerka Mary in Sylvijo v Strabane na priredbo Cankarjeve ustanove iz Clevelanda. Tja smo prišli malo pred 2. uro popoldne in bila je še precejšnja množica ljudi, največ pri bari. S programom niso pričeli ob dveh, kot je bilo naznačeno, pač pa nam je igrala Simoničeva godba, ki zelo dobro proizvajala slovenske in angleške komade.

Okrog 15 minut do treh je stopil na oder br. Koklich, ki je pozdravil navzoče in predstavil predsednika CU mr. Louisa Kafferleta, ki je govoril o Cankarjevem glasniku. Potem se je pričela igra "Neutrality Amor", katero je spisal Ivan Molek. Igralci so dali navzočim veliko zabave in smeha, ker igra je bila dobro uprizorjena. Posebno sta povzročila dosti smeha "Kozoglav" in "Bučeglav" (Medvešek in Epipich), ki sta se pripravala radi gnile Avstrije.

V tej igri je br. Molek zelo dobro opisal tiste čase. Veliko naših ljudi je bilo mnenja, da je Avstrija s Francmom Jožefom ne-nadomestljiva, čeprav so sami morali iti po svetu, ker jim domača gruda in cesar nista dala, da bi se pošteno preživeli. Tiste čase sem se tudi jaz včasih oglašila, soseda pa mi je rekla: "Mary, kadar boš prišla nazaj v stari kraj, te bodo za jezik obesili." To je bilo v Casu, W. Va. kamor sem prišla iz starega kraja.

Za igro so bile pevske točke pevcev Glasbene matice. Zapeli so vseh skupaj 14 pesmi. Peli so izvrstno in zelo velik aplavz. Med četrto in peto točko je nastopil kot govornik br. Milan Medvešek, ki je raztolmačil Can-

karjevo povest "Hlapec Jernej in njegova pravica". Program je bil pester in zelo dobro izvajan, potem pa smo se malo pogovorili z nekaterimi prijatelji in znanci, ne z vsemi, kakor bi bili radi, ker mudilo se nam je domov.

Dopisniki tudi podajajo svoje mnenje o izidu volitev. Moje mnenje je, da je bolje, da je Roosevelt zmagal iz razloga, ker je že nekaj storil za delavce. Kolike vrednosti je to, ker je dal delavstvu zakonsko zaščito, da se lahko organizirajo v unije — kjer še niso organizirani, naj se bi pripeljejo krivdo. Vem, da je še dosti delavcev in tudi med Slovenci, ki mislijo, da so unije zanič, ker pač ne razumejo ali nočejo razumeti njih pomena in vrednosti.

Kdor se spominja revščine in pomanjkanja, ki smo ga delavci trpeli pod Hooverjem, ta lahko ve, kakšna je bila razlika v enem letu Rooseveltovega predsedništva. Na vse načine si je prizadevala vlada, da omili brezposelnost. Seveda je še milijone ljudi brez dela in se ne more reči, da so dobri časi, ampak vrste brezposelnih so se le skrešile, čeprav odstejemo priprave za vojno.

Do sedaj se je F.D.R. izkazal, da je kos svoji nalogi. Kaj bo v bodoče, ne vemo, ali upanje je, da bo po razmerah, kakršne bodo, poskusil napraviti v prilog ljudstva kakor je do zdaj. Tudi ne smemo pozabiti, da je za njim kongres, ki njegova priporočila odobri ali pa zavrne. Govorice, da bo on spravil Ameriko v vojno, so brez podlage. Ako bo res prišlo do tega, ne bo vsled tega, ker je Roosevelt predsednik, ampak bodo razmere tisti faktor, ki bi pahnile deželo v vojno, pa naj bo predsednikovo ime Roosevelt ali pa Willkie.

Kar se Willkieja tiče kot osebe, se meni niso prav nič dopadli njegovi kampanjski govori. Njegovi govori in objube so se krizale in nasprotovale; kar je danes objubil, je jutri pobijal, tako da ni bil sam sebe gotov. Še objubiti ni dobro znal, kako naj bi se kaj koristnega storil za delavce? Po mojem mnenju bi bil on kot predsednik glasnik, karaka pa bi roka v roki z izkoriščevalci delavstva.

V zadnjem mojem dopisu je bila pomota: Pred 24 leti sem se seznanila samo z mr. Mestkom in ne z mrs., ker ona je bila takrat še v starem kraju in prišla je v Ameriko po vojni. In ona mi je rekla, da rada čita Prosveto, ne pa mr. Lesar iz Verone.

Mary Fradel, 725.

Popravek
Verona, Pa. — Prosim, da opravite pomoto v podpisu najinega dopisa, ki je bil priobčen v Prosveti 2. dec. Glasiti bi se moralo TRATAR, ne Trud.

Anton in Frances Tratar.

Barbičeve novice
Cleveland. — Danes, ko to pišem, je ponedeljek, 2. decembra. Zunaj brije oster veter in sneži. Zopet se bodo dobri kristjani pričeli pripravljati za božič. Mi Slovenci imamo precej teh božičev ali Božičev. Nekateri so zidarji, drugi kovači, tretji mizarji in lahko tudi farmarji. Torej smo s tem dobro preskrbljeni. Naše mamice sedaj premišlujejo, kaj bodo kupile za božična darila svojim dragim. Mi kot uslužbenci poulične bomo do 25. dec. prevržali vsakovrstne reči na naših "karah."

Pred nekaj dnevi sem prejel pismo, v katerem me neka čitateljica poučuje v nemščini. Pravi, da "taufel" ni "teufel" in da ženske niso nikoli lje hudiči. Bo že menda tako, ker sv. pismo nič ne pove, da bi bil Bog vzel rebro hudiču in ustvaril hudičev-

Novembrske volitve

(Ethin Kristan v Cankarjevem glasniku.)
Historijograf, ki bo proučeval naše burne dni, beana nasprotja, ki jih porajajo, do dna segajoče izpremembe, ki jih prinašajo, njih tedaj bolj razumljive razloge in jasne posledice bo, če bo nepristransko zbiral to, kar so za nas le še dogodki, dajsi veliki in pretresujoči in pisal zgodovine tega časa, moral naglasiti izreden pomol volitev, ki so se v Zedinjenih državah izvršile ob začetku tega meseca. Ta izrednost je očitvidna še danes, toda popolnoma razumeli jo bodo še le tisti, ki bodo studirali našo dobo v luči večnosti, brez strasti in predsodkov, ki so danes neizogibni in brez obzira na strankno pripadnost, ki je sedaj naravna. Kadar gledamo nazaj na to, kar je bilo in minilo, smo navadno bolj pravični in lože vpoštevali nujnost dogodkov kot dokler stojimo sredi bojev, v katerih smo tako prizadevi, da presojamo dogodke le s stališča svojih interesov, svojih načel in včasih le kakor papige, ponavljajoči, kar drugi govore na prikupljiv način.

Od vsega začetka je bilo jasno, da se bo volilni boj odločil med demokrasko in republikansko stranko, oziroma med kandidati, ki nosijo zastave teh strank. Vse druge stranke so dandanašnji preslabe, da bi mogle zmagati ali pa vsaj potisniti tehtnico na eno ali drugo stran. Kar so mogle storiti, je bilo le štetje svojih do volitev opravičenih pristavev in se iz svojega napredovanja ali mazodovanja kaj naučiti za bodočnost. Toda tudi tem volilcem, ki so vedoma oddajali svoje glasove za "izgubljeno stvar", ne more biti vse, kakšen rezultat prinese boj, v katerem so se napejnale vse sile in v katerem se je vsaj nekaterim zdelo vsako orožje dovoljeno — zaradi namena. Nazor, da "je vse eno, kdo bo izvoljen, če ne zmagaja moj kandidat," izhaja iz kratkovidnosti, ki je vedno bila sovražnica vsakega uspeha. Od nobenega kandidata, ki ne stoji na stališču svojih načel, ne morem pričakovati tega, kar smem zahtevati od svojega; iz tega pa vendar ne izvira, da so vsa druga stališča, vsa druga načela, vsi drugi cilji, vse druge taktike enake in da se mi za vse skupaj ni treba brigati. Včasih je res tako, da pozabijo vsi nasprotniki na svoja nasprotja in si podajo roke za preprečenje skupne nevarnosti. Pri letošnjih volitvah tega ob vsej konfuziji, ki je vladala v vrstah glavnih dveh — in tudi nekaterih manjših strank — ni bilo in zelo važna nasprotja so bila tako očitvidna, da jih le politični slepci, katerih je seveda povsod na pretek, niso opazili.

Ponovna izvolitev F. D. Roosevelta in resnično velika večina, ki mu je oddala svoje glasove je pomembna predvsem zaradi teh nasprotij.

Res je, da zastopata oba kandidata, ki sta mogla več ali manj upati na izvolitev, ohranitev kapitalističnega sistema. Nihče ni mogel pričakovati kaj drugega. Toda tudi v tem družabnem okvirju je mogoče napredovanje in razvijanje in od otvoritve volilnega boja je bilo jasno, da en kandidat pospešuje napredek, drugi pa se je vdinjal reakciji. Tako zveni New Deal sicer ne uresničuje nobenih idealov in pravična kritika ima dovolj prilike, da se bavi z njim. Njarkov se pa ne more utajiti, da je v socialnem oziru povzročil izpremembo, o katerih pred porazom gospoda Hooverja tudi optimisti niso gojili nobenih načel. Socialne reforme, ki so se v zadnjih letih izvršile, niso izpremenile družabnega temelja, vendar pa izpolnjujejo dober del tega, kar je zavedno delavstvo že davno zahtevalo, a česar si sami s svojo močjo ni moglo priboriti. Če ne bi velike množice delavstva cenile teh začetkov, o katerih vidijo objubo nadaljevanja, ne bi bil F. D. R. dobil tiste večine, ki se mora smatrati za odobritev njegovih socialnih idej. In če silimo, da je tudi Willkie dajal delavstvu zagotovila v tem oziru, se prvič ne more pozabiti, da je odkril svoje srce za delavstvo dokaj potono in da je med njegovimi in Rooseveltovimi socialnimi nazori razlika kakor med preteklostjo in bodočnostjo. Glavni pokrovitelji njegove kandidature so to dobro vedeli in dejstvo, da so vsi magnati velike industrije in visoke finance podpirali to kandidaturu z vsemi močmi, pove jasno, da so od Willkiejeve zmage pričakovali izpolnitev svojih zahtev, o katerih čakovali izpolnitev svojih zahtev, o katerih kvalitati po osmih letih reakcijsarne opozicije je proti vsaki socialni reformi ne more biti nobenega dvoma. (Nadaljevanje v četrtek)

"Nič novega na zapadu"
Bellingham, Wash. — Zdi se mi vse nekako mrtvo. Vsak zase po receptu: "Mind your own business." Temu je menda krivo več vzrokov, ki so taki kot povsod po Ameriki. Kar se tiče ekonomskega položaja — naših ljudi, ni baš slabo, ker sleherni ima svoj dom in tudi drugače niso na slabem. Dela se bolj po malem: majne delajo po tri dni na teden in druge industrije, predvsem lesna, pa "pol časa."

Jaz ne delam že leto dni. Nisem bolan, ampak delo v majni je zame pretežko — to delo je na kontrakt. Tako imam dovolj časa za pisanje in čitanje. Kar imam slovenskega čtiva, sem hitro gotov, potem pa vzamem kakšno angleško knjigo, ki si jo izposodim iz mestne čitalnice. Ravno sedaj čitam "Europe on the Eve", spisal profesor Frederick L. Schuman.

Kdor hoče vedeti, kaj se je odigravalo za zagrinjalom v krogih evropske diplomacije od leta 1933 do 1939, naj čita to knjigo in potem naj sam naredi sodbo o Stalinovi avanturi na Finskem. Pisatelj sicer ne omenja te avanture, ker je bila knjiga izdana pred tem dogodkom. Velik strah pred boljševizmom v angleških višjih krogih je dal Hitlerju razne koncesije in vse je izgledalo, ker so mu pač verjeli, da bosta Anglija in Nemčija s skupno močjo uničili boljševizem. Rezultat je bila nenačakana pogodba med Hitlerjem in Stalinom. Od te pogodbe sta pač oba videla več koristi, prvi, da zavzame ostale dežele, drugi pa se pripravi na vse.

In tako smo videli, da je šel Hitler na Poljsko in Norveško. Angleški in drugi lordi so se ustrašili in sprevideli, da se je tako lepo zasnovan načrt — poraz boljševizma — ponesrečil in potek vojne preokrenil namesto proti Moskvi proti — Londonu. Knjiga je zelo zanimiva, pač za one, ki imajo dosti časa za čitanje in če hočejo izvedeti, kaj se godi za zagrinjalom. Pisatelj tudi podrobno piše o avanturi na Španskem in o umoru jugoslovenskega kralja Aleksandra v Marseillesu ter o drugih spletkah v Evropi, o razsulu Lige narodov kakor tudi o Mussolinijevi agresiji v Afriki. (Dolge na 3. strani.)

Pred dvajsetimi leti
(Iz Prosvete, 9. decembra 1920)
Domache vesti. V Barbertonu, O., se je padcu ubil Anton Benko iz Srlica pri Golemčanu SNPJ.
Delavske vesti. Socialistični predsednik glasovi pri volitvah 2. nov. znašajo po vseh Združenih državah 912,877 glasov.
Iz inozemstva. Grki so si pri plebiscitu izvolili kralja.
Sovjetska Rusija. Balakovič, zadnji carist, je pobegnil na Poljsko s svojo armado. (Dolge iz prve kolone.)

Skupina ameriških vojakov koraka na parnik v San Pedru, Cal., ki odrine proti Honolulu.

News, ki se norčuje iz "apizarjev" in njihovega strahu pred angleškimi socialisti. Ta list piše, da so angleški socialisti stajali v vladi že pred letom, ko so angleški kapitalistični torjaji decela bankrotirali kot branitelji demokracije — in to se lahko zgodi tudi v Ameriki, če bodo ameriški torjaji samo "apizarili" in drugo virali obrambo demokracije.

Novice iz starega kraja

iz Slovenije

HALOSTNA POGLAVJA I ROMANJ IN ŽEGNANJ

Tekom avgusta in septembra v Slovenskih goricah doživeli žegnanj in proslav domačih cerkvenih patronov, nazvanih "žegnanje". Že od nekdaj je navada, da ob takih prilikah pridelajo ne le domačini, ampak tudi bližnji krajev, osobito še, ako se te cerkvene proslave vrše v priznanih romarskih krajih. Tako imajo tudi Slov. gorice in sicer Gorskorožnjo pri Sv. Petru pri Mariboru in Sv. Trojico v Slov. goricah.

Pri prvi se je vršilo tako žegnanje avgusta t. l. in čitali smo, kako so pijani fantje takrat vse razdeljali v bližnji gostilni. Ni pa vse! Pijani romarji in romarice so v žal lepem številu tavali po noč okoli, celo naloženi po dva na kolesih so se ponesrečili in mnogi so se vračali domov še le drugega dne zjutraj. Nič lepše ni odjeknila pot septembra k Sv. Trojici. Vinjeni fantje so tam napadli celo orožnik, alkohol, godba in ples so ustvarili razpoloženje, izživljanje, ki ni prav nič v ugled in čest.

NOVE MINIMALNE MEZDE NEKVALIFICIRANIH DELAVCEV

Ban dravske banovine je izdal novo uredbo o minimalnih mezdah za nekvalificirane delavce v dravski banovini. Nove mezde so zvisane. Tako je bila doslej minimalna mezda v skupini "A" na industrijskega delavca 3 din, sedaj pa 5.50 din. V skupini "B" je bila 3 din, sedaj pa 4.75 in v skupini "C" se zviša od 2.75 na 3.75 din. Stroške so porazdeljene na skupine v glavnem tako kot doslej. V trgovini in obrti v krajih izpod 5000 prebivalcev je zvišana za skupino "A" od 3 na 5 din, v skupini "B" od 2 na 4.50 din, v skupini "C" pa od 2.75 na 3.75 din.

Za delavce izpod 18 let, ne glede na kraj, ter v trgovini in obrti v krajih s preko 5000 prebivalci znašajo nove mezde v skupini "A" 4.25, v "B" 3.75, v "C" pa 3 din. V trgovini in obrti v krajih z manj kakor 5000 prebivalcev so mezde za "A" 3.75, za "B" 3.50 in za "C" 3 din.

Za vaje ne veljajo določbe nove uredbe. Kvalificiranemu delavstvu pripadajo najmanj tako visoke mezde, kot so sedanje nove za nekvalificirane. Zasluge akordnih delavcev ne sme biti manjši od zasluzka, ki ga določa nova uredba za urno delo. Za tiste, ki prejema plačo mesečno, je določena dnevna plača na 25-ti del mesečne plače. Delodajalec, ki daje delavcu tudi hrano, sme pri določanju minimalne mezde upoštevati 12 din na dan, delodajalec, ki se ne bi ravnal po novi uredbi, je lahko kaznovan od 100 do 10,000 din.

GROZOVI TUMOR PRI DOBU

Moravce, 30. septembra.—Na studencu pri Dobu, v prijazni vasi ob banovinski cesti Zelodolci-Moravce, je neznan morilec dne 28. sept. izvršil strašen zločin, kakršnega ne pomnijo niti najstarejši ljudje v okolici. Na čudovski način umorjeno so našli 48 letno posestnico Ivano Krušnikovo, ki je imela lepo, mirno oskrbovano posestvo na studencu št. 11 in je kot skrbna gospodarica uživala sloves daleč okrog.

Orog četrta na 8. zvečer je šla sosedka Sinkovca mimo Krušnikove domačije na studenc po vodo, ko je začela iz hiše slišati klice na pomoč. Ustrašila se je in stekla domov, da skliče domače, ki so imeli pravkar nekaj posla na podu. Sinkovčevi so takoj odpravili proti sosedu in Krušnikovo klicali najprej od hiše. Ko se ni odzvala, so pogledali v hlev, a ko je tudi tam ni bilo, so se vrnili k hiši, a ko so odprli na pol priprta vrata na bližnji strani in stopili v vežo, se jim je nudil strahovit prizor. Pri vratih na drugem koncu ve-

skrbni primarij dr. Strnad našel zano in narezano odvodnico. Hlapec je po zločinu pobegnil in se je nekaj dni potikal po okolici. Ko ga je prisilila lakota, je poslal nekega šolarja v trg po kruh. V gozdu je pričakoval njegove vrnitve. Namesto šolarja pa so prišli orožniki, ki so hlapca prijeli in odgnali v zapor. Ko so ga zaslišali, je izpovedal, da je bil zadnje čase večkrat grajan in se je maščeval v jezi, ki ga je tako hudo dušila, da ji ni mogel dati odduška drugače kakor z napadom na gospodinjno.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje s 2. strani.)

Po vseh teh intrigah je bila gotova stvar — vojna z Rusijo. In v tem pravcu pisatelj nadalje analizira, kaj vse se lahko zgodi, kar pa jaz ne bom omejnjal — kogar zanima, naj sam čita in sodi.

Slavni letalec in avtni magnet sta govorila jezik angleških lordov. Danes sta gotovo istega mnenja kot predsednik Roosevelt, ker privatni kapital v nacistički Nemčiji mora služiti vojni. V tem pogledu torej ni nič boljše za kapitalista kot v boljševiški Rusiji. Privatna iniciativa se v Evropi najbrže nikdar več ne vrne, ne glede kdo bo "zmagovalec". Kdor hoče, lahko že sedaj vidi, kakšen bo konec. Podzemne mase ljudstva se bodo pridružile onemu, ki bo imel — kruha. In kdo drugi ga bo imel kakor Rusija in Amerika? Seveda, Amerika bo imela svoj problem, kako uposliti ljudi, katerih bo po vojni toliko milijonov več brez dela.

Kakor John Gunther v knjigi "Inside Europe" priznava Stalinu velike strateške zmožnosti, tako tudi Frederick L. Schuman navaja v tej knjigi velike zmožnosti sovjetskih voditeljev. V Prosveti smo videli le diktatorje, vse tri, kakor tri kralje, dočim so drugi svetovni opazovalci povsem drugačnega mnenja.

Glede besede — diktator. Prej ne nismo slišali, dokler so diktirali samo delavcem, po tovarnah in majnah. Ta beseda je prišla na površje, ko so začeli tudi kapitalistom dajati ukor tukaj v Ameriki, a v Evropi pa naravnost — razlastitev. Saj so celo Roosevelta imenovali s tem imenom in ga dožili simpatij do komunistov.

Kot vse kaže, je vojna v Evropi voda na boljševiški mlin. Po mojem mnenju bo konec tak: boljševiška Evropa, demokratična Amerika, ostali kontinenti pa se bodo podvržili prvemu ali drugemu. Tudi ne verjamem, da bo zmaga Nemčija ali Anglija, pač pa verjamem, da bodo ta ljudstva sprejela socialdemokratično podlago in sodelovala s sovjeti na tehnokracičnem ali socialističnem načrtu, ker ta bo potreben za razdejano Evropo.

George Gornik, 493. Uredniška pripomba.—Profesor Frederick L. Shuman je znan komunistični sopotnik in zagovornik vsega, kar Stalin počne, pa bili zločini še večji. Br. Gorniku bi priporočali, naj prečita knjigo "The Dream We Lost", spisal Freda Utley, če hoče dobiti objektivno sliko Sovjetske Rusije. In če bo potem še navdušen za Stalinov režim — svobodno mu!

Mornarji na krovu ruske bojne ladje opazujejo prireditev igralcev moskovskega gledališča.

Na zemlji živi 700,000 različnih živali

Živali so po svoji obliki in velikosti jako različne. Zaradi lažjega pregleda jih je prirodopisna veča poddelila v razne skupine po skupnih znakih, v najnižji in razvojni. Pa še v teh skupinah nahajamo na očel jako velike razlike med posameznimi vrstami. Med sesalci na primer, ki jih poznamo kakih 3500 vrst, so zastopani veličani in pritlikavčki, ribaki, ki merijo do 30 m, in hrčice, ki so dolge dobre 4 cm, torej 750 krat krajše in bi jih bilo treba več kakor pet milijonov, da bi odtelale takega orjaka. Pticev je več vrst kakor sesalcev. Doselej jih je bilo opisanih okoli 14,000, vendar po velikosti niso tako ogromno različni med seboj kakor sesalci.

Najmanjši kolibri pač ni dosti večji od rjavega hrošča, vendar ga največji ptič, namreč kondor, ki meri razpet do 3 m, niti stokrat ne presega. Pred nekaj sto leti so živeli še večji ptič, n. pr. na Madagaskarju in Novi-Zelanziji, visoki 3 m in čez. Njihova jajca so merila preko 30 cm v dolžino in 20 cm v širino ter imela vsebine po 9 litrov. Nekaj jih hranijo po večjih muzejih. Plazilcev, to je kuščarjev, kač, želv in krokodilov poznamo okoli 4000. Pravi veličani med njimi, ki so merili preko 20 m, so že davno izumrli. Danes žive največji plazilci iz skupine kuščarjev, tako zvali varani na nekih sundskih otokih in zrastejo menda do 7 m dolgi. V dolžini, ne pa v telesni teži, prekašajo te velevarane nekatere kače, n. pr. južnoameriška anakonda, ki doseže dolžino 9 m. Od morskih želv je največja unjatica; 2 m je dolga in tehta do 600 kg. Od vrst, ki žive na kopnem, prekaša po velikosti vse druge želva, ki jo ima angleški Rothschild; njena črepinja je dolga 156 cm, starost pa ji cenijo na 300 let. Krokodili ali oklopnjaki so vsi razmeroma velike živali; tudi najmanjši krokodil je preko 1 m dolg, največji, letvar, ki živi v vodah pokraj in okoli Azije do severne Avstralije, pa postane 10 m dolg. Plazilci so razvojno sorodniki ptičev, katerih prednike nahajamo že v jurskih in krednih plasteh.

Jangtsekiang — kitajska reka smrti

Najstrahotnejše poplave na svetu so na Kitajskem. Središče teh poplav je milijonska trgovska metropola Hankau. Leži ob srednjem toku Jangtsekianga, povračilne poplave, "reke smrti". Petdeset milijonov ljudi je bilo prizadetih od poplave. Izgubili so hiše in bivališča, otroke, starše. Voda odnaša vse, do česar pride. Ljudje ostanejo brez vseh sredstev. Milijoni stradajo, sto tisoč so našli smrt v valovih "reke smrti". Zdi se, da je njena naravna sila nezajezljiva, da je ni na svetu sile, ki bi jo mogla ukrotiti in da jo je neka kruta, višja sila izbrala, da bi uničevala in izpodjedala ogromno življenjako silo najštevilnejšega med narodov sveta. Bila je dolgo simbol tujih vdorov, tujih plemen in oblastiželjnih, ki so preplavljali kitajsko prostranstvo, ne da bi našli na ovire. Kitajec je trpno prenašal tuje nasilstvo, pa čeprav je utonil in šihal pod njihovo grabeljivostjo. Njegova številnost in ogromna življenjska sila sta ga rešili pogina. Vendar pa je nastala tudi pri njem izprememba. Danes več ni bitje, s katerim bi drugi svobodno razpolagali.

Zajezil je tujo poplavo. Mogoče pride kmalu tudi čas, ko ne bo simbol njegovega življenja "reka smrti", temveč zajezeni Jangtsekiang, ukročen in udomečen uatvarjalec življenjske sreče milijonov.

Danes Jangtsekiang se svobodno razdira. Kitajci so njegovo razdiralno moč ponekod še povečali, da bi zavrlj vdor zavojevalcev. Vsako leto je koncem oktobra višina reke 8 do 10 čevljev nad normalo. Vse naokrog pa je ravnina, nobenega hrička nikjer.

Voda se svobodno razliva po širnem prostranstvu, ki predstavlja nekaj mesecev je vodno gladino. Ko začne voda vpadati, odnaša s seboj vse in pusti samo opustošenost.

Kadar je višina vode normalna, je Jangtsekiang poglavitna kitajska prometna žila. Reka je kar pokrita s ladjami, parniki in kitajskimi "džunkami". Imajo jedra, vesla, so velike in majhne in presežejo vse mogoče vrste zemlje in žuljavih rok. Trgovci se vozijo sami po reki in plovci, kjer pristanejo, je polno trgovskega hrupa in živahnosti.

Na bregovih vletoka krasijo 700,000 različnih živali.

Slavni švedski prirodopisec Karel Linne, ki je prvi privedel razdelitev živalstva in rastlinstva, je opisal leta 1758 vsega skupaj 4326 živalskih vrst. Poznal jih je večinoma sam vae. Dasi je to znanje — poleg botaniškega — ogromno, obsega vendarle komaj sto in šestdeset del vseh danes poznanih živalskih vrst.

Vsako leto se na novo odkrije mnogo živalskih vrst, ter je pričakovati, da pojde tako še dolgo naprej, kajti še so veliki predeli na zemlji, ki še niso favniščno in floristično preiskani. Celo v svoji sosesčini imamo delce, namreč Albanijo, ki je v pogledu živalstva kaj slabo preiskana.

Meja med Alzacijo in Svico zaprta

Bazel, Svica, 7. dec. — Nacističke avtoritete so zaprle mejo med Alzacijo in Svico potem, ko so dale Alzacianom v Svici in Švicarjem, ki imajo posestva v Alzaciji, "peto in zadnjo priliko za povratek v Alzacijo."

Poslanik Daniels naznanil resignacijo

Mexico City, 7. dec. — Josephus Daniels, ameriški poslanik v Mehiki, je naznanil, da bo kmalu resigniral. Dejal je, da noče ostati nadaljnja štiri leta v Mehiki, poleg tega pa bi rad spisal nekaj knjig, "dokler je še mlad." Daniels je star 78 let. Kdaj bo predložil resignacijo, ni povedal.

Junaški lovec

France in Lojze sta šla na lov na volkove. Kmalu sta našla volčjo sled.

"Tu se morava ločiti," je predlagal France.

"Imas prav," je pritrdil Lojze, "ti pojdeš po sledi naprej, da ugotoviš, kam je volk odšel, jaz pa pojdem po sledi nazaj, da ugotovim, od kod je prišel."

monotono sivo nabrežje templji bogov in pokopališča ribiških nasebin. Ilovico in blato ob reki uporabljajo kot gradbeni material za hiše in kočje. Toda te zgradbe niso dolgega veka. Poplave in močni nalivi jih kmalu izperejo s tal.

Toda Janktsekiang ne teče samo po nižini. Pet dni plovsbe od Shanghaja po reki navzgor so bregovi visoki čisto tudi par sto metrov.

Tu prodira "reka smrti" z ogromno brzino in silovitostjo po strugi. Gornji tok Jangtsekianga slovi kot najnevarnejša vodna proga na svetu, po kateri se prevažajo s čolni. V teh predelih zavarovalnice sploh nočejo sprejeti zavarovanj za ladje, ker je premija zapadla že tako rekoč ob sklenitvi posla. Za vožnjo po tem delu so začeli graditi močne in trdne parnike, z močnimi stroji in posebnimi krmilnimi napravami. Samo taki se morejo z uspehom boriti z valovi gornjega Jangtsekianga. Vendar se v času normalne višine vode prevažajo po reki ne samo ladje in parobrodi, temveč jadrnice in tenderji, ki vlečejo za seboj vrsto šlepov.

Reka je tudi polna "džunk". "Džunke" imajo posadko 60—80 ljudi. Na nevarnih mestih vleče posadka na obalo ter vleče sama ladjo in šleve iz drvečih valov. Na mirnejših mestih pa zopet razpne jadra in napreduje z močjo vetrov. Pot od Ichanga do Chungkinga traja tako 30—60 dni, kot je pač vreme in letni čas. Parnik rabi za to pot samo 4 dni. Povprečno računano, da pride komaj petič ali šestič taka ladja nepoškodovana v Chungking.

Potovanje samo je romantično. Povsod se vidijo budhistični samostani in templji. Templji so navadno posvečeni smejoli se boginji blagerea area Kvan-jin. Nje darujejo na posebnih palicah kadilo. Ponoči se te palice s prižiganim kadilom vidijo daleč naokoli kot male trepetajoče baklje. Zdi se, kot da se ne bi dotikale tal, temveč bi njihova svetloba visela nekje v zraku.

Potovanje samo je romantično. Povsod se vidijo budhistični samostani in templji. Templji so navadno posvečeni smejoli se boginji blagerea area Kvan-jin. Nje darujejo na posebnih palicah kadilo. Ponoči se te palice s prižiganim kadilom vidijo daleč naokoli kot male trepetajoče baklje. Zdi se, kot da se ne bi dotikale tal, temveč bi njihova svetloba visela nekje v zraku.

Potovanje samo je romantično. Povsod se vidijo budhistični samostani in templji. Templji so navadno posvečeni smejoli se boginji blagerea area Kvan-jin. Nje darujejo na posebnih palicah kadilo. Ponoči se te palice s prižiganim kadilom vidijo daleč naokoli kot male trepetajoče baklje. Zdi se, kot da se ne bi dotikale tal, temveč bi njihova svetloba visela nekje v zraku.

Potovanje samo je romantično. Povsod se vidijo budhistični samostani in templji. Templji so navadno posvečeni smejoli se boginji blagerea area Kvan-jin. Nje darujejo na posebnih palicah kadilo. Ponoči se te palice s prižiganim kadilom vidijo daleč naokoli kot male trepetajoče baklje. Zdi se, kot da se ne bi dotikale tal, temveč bi njihova svetloba visela nekje v zraku.

ZASTOPNIKI LISTA PROSVETE

- so vsi društveni tajniki in tajnice in člani, ki jih društva izvolijo v to svrhu.
 - Naši nastavljeni lokalni in potovni zastopniki za določene okraje so:
 - Louis Barborich, za Milwaukee, Wis. in okolice.
 - Anton Jankovich, za Cleveland, Ohio in okolice.
 - Andrej Pirtz iz Ely, Minn., za državo Minnesota.
 - Frank Cvetan iz Tire Hill, Pa., za vso srednje-vzhodno Penno.
 - Anton Zornik iz Hermine, Pa., za vso zapadno Pennsylvanijo.
 - Joe Peternei iz Library, Pa., za zapadno Penno.
 - Poleg vseh teh pa lahko vsak član ali naročnik sam pošlje svojo naročnino direktno listu
- PROSVETA
2857 So. Lawrence Ave., Chicago, Ill.

Bojno letalo novega tipa v poskusnem poletu pri Bridgeportu, Conn.

POLOM

ROMAN IZ VOJNE L. 1870-71

EMILE ZOLA

Preložil VLADIMIR LEVSTIK

(Se nadaljuje.)

In to malodušje, ki ga je izrazil Maurice kot pameten in poučen človek, je naraščalo ter legalo po malem na vse čete, ki so stale nepremično ter se razjedale v pričakovanju. Skoraj neopazno so dvomi in slutnje o resničnem položaju opravljale svoje delo v teh neokretnih možganih; in niti enega moža ni bilo več, najsi je bil še tako neumen, ki ga ne bi bilo nudajalo moreče čuvstvo, da stoji pod slabim poveljstvom, obojavljajočim se na nepravem kraju, ne da bi bil ravno mogel reči, kaj mu vdiha to grenko zavest. Kaj vrača vendar tiče tukaj, če Prusov ni? Ali naj bi se bili takoj, ali pa bi kam šli in mirno zaspali! Zdaj so bili siti tega. Odkar je bil zadnji adjutant odjedil po povelju, je minuto za minuto naraščala tesnoba, in zbrale so se skupine, ki so na glas govorile in razpravljale o položaju. Častniki, katerih se je bil istaklo polastil ta nemir, niso vedeli vsjakom nobenega odgovora, kadar se jih je kdo osmelil vprašati. Ob petih, ko se je razširila vest, da se je adjutant vrnil in da se umaknejo, so čutili zatorej tudi vsi duhovi olašjanje, in vsi so si oddahnil v iskrenem veselju.

Torej je zmagala naposled vendarle stranka razuma! Cesar in MacMahon, ki nista bila nikoli za ta pohod na Verdun in sta slišala zdaj z največjim nemirom, da sta že drugič prehitena ter bosta imela proti sebi armado prestolonaslednika saksanskega in prestolonaslednika pruskega, sta se odrekla negotovemu združenju z Bazaine-om ter se podajala na umikanje proti trdnjavam severne Francije, da kreneta nazaj na Pariz. 7. armadni zbor je dobil povelje, da se vrne čez Chene v Chagny, dočim je imel 5. zbor marširati na Poix, 11. in 12. pa na Vendresse. A ker se zdaj zopet umikajo, čemu je bila potem pot do Aisne? Čemu toliko izgubljenih dni in toliko naporov, ko je bilo vendar tako lahko in umevno, da takoj po Reimsu zavemo trdne postojanke v dolini Marne? Torej ni bilo niti vodstva, niti vojaškega talenta, niti ne navadnega zdravega človeškega razuma! A zdaj niso več izpraševali drug drugega, zdaj so odpuščali vase od veselja nad tem pametnim ukrepom, ki je edini vodil iz osaja gnezda, kamor so bili zašli. Vse, od generala do prostaka, je navdajalo čuvstvo, da bodo zopet močni, da bodo pred Parizom nepremagljivi in da tam neizogibno porazijo Pruse. Toda z rano zarjo je bilo treba zapustiti Vouziers, da bodo na poti proti Chene-u, preden jih sovražnik napade; in takoj se je taborišče napolnilo z nenavadnim življenjem: rogovi so peli, križala so se povelja, in prljaga in trenintendanca sta bila že odpravljena, da ne bi ovirala arjergarde v njenem gibanju.

Maurice je bil ves vesel; ko pa je skušal dopovedati Jeanu to umikanje, ki naj ga bi izvršili, se mu je izvil krič bolečine: njegovo razburjenje je bilo pri kraju, in zopet je začutil stopalo, ki mu je s svinčeno težo viselo na nogi.

"Kaj pa je? Ali se zopet začena," je vprašal korporal ves obupan.

Takrat pa se je njegova praktična pamet mahoma domislila:

"Poslušaj, fant, včeraj si mi pravil, da imaš znanec doli v mestu. Moral bi si dobiti zdravniko dovoljenje, da se daš zapeljati z vozom v Chene, kjer lahko prespiš dobro noč v dobri postelji. Ako boš hodil jutri bolje, te vzamemo gredoč s seboj... Kaj? Ali bi bilo?"

Ko se draži krompir

Josip Ribičič

Benetke imajo en sam "most vzdihov", v Ljubljani so trije! Zagrenjene, obupane in divje na ves svet hodijo gospodinje vsako jutro preko teh mostov na ljubljanski trg in se vračajo polne vzdihov in godrnjanja na Marji trg, kjer jim bela rokavica uniformiranega para graf a usmerja korak. Je menda ni gospodinje, ki bi se vdana v božjo voljo vračala s trga preko treh mostov.

"Če ga zdaj srečam, bo škandal," je enega dne v ritmu koraka brundala pred se tudi gospa Olga, ko se je vračala s trga čez troje mostov vzdihov.

In bi vedno glasneje udarjala z besedami in korakom, da ni butnila vanjo znanca, gospa Beba, ob spomeniku moža, ki je Kranjecem napovedal zboljšanje vremena.

"Stresla jo je za roko, kakor stresamo mesečne ljudi:

"Za božjo voljo, Olga, kaj ti je?"

"Če ga zdaj srečam, bo škandal!" sikne gospa Olga še enkrat in pogleda okrog sebe, ko da se prebujala.

"Ja, koga pa?" se čudi gospa Beba.

Gospa Olga položi mrežo z glavo solate in peterimi paradiznič-

ki na stopnišče spomenika in zagodrnja:

"Moža, mojega ljubega zakonskega moža!"

"Bogomira?" se zavzame gospa Beba. "Saj je to najboljši človek na svef! Kavalir, da je malo takih!"

"O, kavalir pa, kavalir!" se strupeno zasmeje gospa Olga.

"Seveda je kavalir, pa ne doma! V gostilni, v kavarni, o da, kavalir non plus ultra! Pridi si ga ogledat na dom, tega kavalirja! Od jutra do večera brundaj kakor star medved: Kakšna gospodinja pa si? Taka si kakor vsa tvoja žlahta. Prav nič se ne čudim, če so falirali drug za drugim! Hišo bi lahko imeli ali vsaj parcelo, pa imamo same dolgove. Ne znaš se ravnati po dohodkih. Najbrže misliš, da se mi bodo nekoga lepega dne usuli cekini kakor fistemu oslu v pravljici: Mizica, pogrnij se!" Tako ti godrnja od jutra do večera in ne vidi ne svojih skrbi, ne mojega truda. Prvega me je vprašal, v kateri jarek sem zmetala vse metuljčke! In včeraj je kar najlepem hotel vedeti, kolika je naša zaloga moke, masti, kave in krompirja! Pomisli — zaloga! O, če ga zdaj srečam...! Na trgu sem stala pol drugo uro v vrsti za napol gnili krompir pa so ga razprodali, še preden je prišla vrsta name! On pa... o, če bi ga zdajle... Za to solatko in za

teh nekaj paradiznikov sem dala... O, staj se mi bo zmešalo! Zdrniti sem skušala marmelado. Pa sem vanjo vsula manj sladkorja kakor po navadi. Ali misliš, da je pojedel palačinke, ki sem jih namazala s to marmelado? Kaj šel! Odrinil je krožnik! "Zdaj pa se marmelade ne zna več kuhati!" je zabrudljal in šel v Dajdam na gulaž! O, če ga zdajle..."

"Draga Olga, če ni hužšega!" tolaži Beba. "Tvoj Bogomir..."

"Je kavalir, že vem," jo preklene gospa Olga. "Ampak pridi k meni, da ti-pokažem kavalirja v vsej goloti!"

"Ne-mislil tako, odkima gospa Beba in se bridko nasmehne. "Le poslušaj: tvoj Bogomir je angel, ako ga primerjam z mojim Tugomiro. Le poslušaj: moj oboževani Tugomir se je prvega domislil, da bo vodil gospodinjstvo oni! Jaz namreč ne znam razdeliti denarja tako, da bi izhajala z njim do konca meseca. No, si mislim, pa daj! Boš vsaj spoznal, kako težka je ta zadeva! In se je res loti. Hodi okrog kakor puran, zmerja služkinjo, gleda v lonce, se zavzema za eno samo jed opoldne in ti po nekaj dneh pripelje domov—no, ugnani, kaj!"

"Moko!"

"Kaj še! Tri kangle petroleja! "Čemu nam bo petrolej!" si mislim, "saj imamo elektriko!" On pa, da bova šla v hudih časih v gore v kako odljudeno vas zamenjat petrolej za moko in fižol!"

V vasi Falaise, kjer so taborili, je našel Maurice starega prijatelja svojega očeta, majhnega najemnika, ki je pravkar hotel peljati svojo hčer v Chene k njeni teti in čigar konj je čakal zaprežev v lahek kolesej.

A že po prvih besedah bi se bila zadeva s štabnim zdravnikom skoraj zlo končala.

"Noga se mi je odrila, gospod doktor..."

Takoj ga je nahrulil Bourcoche, stresaje svojo ogromno glavo z levjim smrčkom:

"Jaz nisem nikak gospod doktor... Odkod mi je hudič prinesel takšnega vojaka?"

In ko je Maurice poparjen zajecjal nekaj v svojo opravčbo, je nadaljeval:

"Jaz sem štabni zdravnik, ali razumete, živina?"

Ko je videl, s kom ima opravka, se je moral vendarle nekoliko sramovati, kar ga je pa še bolj razljutilo.

"Lepa historija to, z vašo ного... Da, da, dajem vam dovoljenje. Z vozom ali zastran mene z zrakoplovom! Dovolj imamo takšnih počasnjakov in negodnikov!"

Ko je Jean pomagal Maurice lesti na voz, se je ta obrnil, da se mu zahvali; in moža sta se objela, kakor da se ne vidita nikoli več. Kdo je mogel vedeti, v tej zmedenosti umikanja — zdaj, ko so jim bili Prusi za petami? Maurice je presenečala velika ljubezen, s katero se je oklepal tega moža. Dvakrat se je okrenil ter mu zamahnil z roko v slovo; nato je zapustil taborišča, kjer so pričenjali zažigati velike ognje, da premotijo sovražnika, dočim so hoteli odriniti še pred zarjo v največji tihoši.

Spotoma je kmet neprestano vzdihoval o slabih časih. Ni si upal ostati v Falaise, in že mu je bilo žal, da ga ni več tam, kajti ponovno je izjavljal, da je pokopan, ako mu sovražnik zapali hišo. Njegova hči, veliko, blede dekle, je jokala. Maurice pa, ki je bil od trdnosti kakor pljan, ni slišal ničesar ter je spal sede, ko ga je zibal konjiček v naglem trabu: v manj nego poldrug uri je prevozil štiri milje, ki leže med Vouziersom in Chene-om. Ura še ni bila sedem in mrak se je bil jedva storil, ko je mladi mož ob mostu, ki vodi na glavnem trgu čez prekop, začuden in drgetaje stopil z voza nasproti ozke žolte hišice, kjer je bil rojen in kjer je preživel dvajset let svojega življenja. Mehanski se je podal tjakaj, dasi je bila hiša že dvajset mesecev prodana nekemu živnozdravniku, in na kmetovo vprašanje je odgovoril, da ve čisto natanko, kam mu je iti, ter se mu tisočkrat zahvalil za njegovo prijaznost.

Toda uredi malega trikotnega trga pri vodnjaku je ostal nepremično, osupel in kakor da mu je opustošen spomin. Kam hodi pravzaprav? Nenadoma se je spomnil, da hoče k notarju, čigar mati, sivolasa in srčnoobra gospa Desroches, ga je bila vsled svojih pravic kot soseda razvadila že izza mladih let. A jedva da je zopet spoznal Chene pri tem tako nenavadno nemirnem življenju; ki ga je delala v običajno mrtvem mestecu navzočnost armadnega zbora; ta je taboril pred vrati in polnil ulice s častniki, štafetami, ljudmi iz spremstva, postopači in zaostaleci vsake vrste. Našel je zopet prekop, ki deli mesto od konca do konca ter reže glavni trg, čigar ozki kameni most spaja obadva trikotnika mesta; in tam onostran na drugem bregu je bila še vedno tržnica s svojo mahovito streho, Beroudova cesta, ki se izgublja na levo, in Sedanska cesta, ki gre naravnost.

(Dalje prihodnjič)

Pogreb v predmestju

G. J.

"Saj ni tako nespametna misel!" se navdušuje gospa Olga. "O ne, ni!" sikne gospa Beba, "ni, če bi on ne imel revme, jaz pa ne krčnih žil! Kako naj pridem v gore z nahrbtnikom petroleja na plečih, če komaj zmagavam stopnice do prvega nadstropja! Pa najlepše še pride. Le poslušaj! Ti mešetari moj Tugomir z mlekarico-za krompir. Ona: Po dva dinarja, on: Po poldrug dinar! Nobened ne odneha. On pravi: Pa nič! Ona tudi: Pa nič! In ti vzame nekega dne sredi meseca zadnjih 500 din gospodinjskega denar, sede na bicikel in se odpelje proti Polhovemu Gradcu. Tam da je najboljši krompir. Kupil ga bo po dinarju za vsih petsto. Dvesto obdržimo sami, ostalo da bo prodal znanecem po poldrug dinar. Tako da ga dobiš po 25 par. No, prav. On se odpelja, jaz pa čakam. Malo me zaskrbi: Ferdamani dedec, morda se mu pa še posreči! Čakam do polnoči, čakam do večera, čakam do polnoči. Ni Tugomira, ni bicikla, ni krompirja. Skočim v bližnje kavarno in telefoniram na rešilno postajo, če jih ni kdo klical tja proti Polhovemu Gradcu. Nič! Slonim ob oknu in vsi lepi časi, ki sem jih preživela z njim, svojim Tugomiro, mi stopijo pred oči. Saj več, kakšne smo! Dokler žive, se jezimo nanje, če pa jih dolgo ni — saj več, kako je!"

"Ah, kaj, če ga tudi nikoli več ne vidim! Se mi vsaj žolč ne bo izlil," zagodrnja gospa Olga. "A le povej, kako je bilo s krompirjem?"

"Krasno je bilo! Proti jutru okrog petih priropota voz po ulici. Na vozu Tugomir in voznik, za njima na vozu bicikel, pod biciklom pa vreča krompirja."

"No, pa ga je le dobil!" se čudi gospa Olga.

"Seveda ga je dobil! Le poslušaj!" zasopihla gospa Beba in divje pogleda okrog sebe. "Oha, Tugomir in voznik natrikana, da Bog pomagal! Obiskala sta vse ljubljanske beznice in vse bare. In zdi se mi, da sta še konja opila. Voz je odkakoval kar tako kakor bolha, da se je vreča krompirja odvezala in se je krompir usuval na ulico kakor mana z neba. Kdorkoli je šel mimo, ga je pobiral. Od 500 din sem našla v Tugomirovem žepu še pet kovačev, krompirja pa je bilo od 100 kg še 40 kg v vreči."

"Jezus, Marija, saj je še huje kakor pri meni!" se razveseli gospa Olga. "Pa ga nisi, moža—"

"Kaj pa hočeš! Zaradi ljube miru potrpim. Svet je pač tako prikrojen, kakor so si ga oni, naši blagi možje, ustvarili. Vse je po njihovem! Povsod!"

Pri prerokovalki

"Vaš bodoči mož bo majhen, svetlo las in sinjih oči, ljmel bo dosti denarja..."

"Krasno! Kaj naj pa storim s svojim sedanjim možem?"

14 SHOPPING DAYS LEFT

GET HANKIES FOR KATE

BUY CHRISTMAS SEALS

Pogreb v predmestju

Bilo je po kosilu na petek, tak pred pogrebom mladega Klinarja, ki se je bil obesil: rad bi bil to, kar mu ni bilo dano, namreč slikar, umetnik. Umetniška žilica, ki je imel rayno toliko, da je bil malo prismojen, mu je nagajala.

Teta Marjana je hitela pomivat posodo od kosila. Nje same, ki je bila kakor gora, je bila polna majhna kuhinja. V drugem koncu kuhinje je bila mati Klinarjeva: debela, majhna, zaripala, z nizkim, hrapavim glasom, čokratimi rokami, oblečena v peto debelih kril, da bi bilo sašto tero debelih kril, da bi bilo samo zanjo potrebno še enega takšnega prostora, da bi se počasi obračala po njem. To je bila mati umrlega, gospa Klinarica, zljaharica in branjevka. Zdjaj je odložila palico, na katero se je upiralo njeno težko telo, in si je umivala vrat, da bo čedna hodila za pogrebom. Oče, dolgi, suhi Klinar, sobni slikar, se je prestopical in delal napotj v tesni kuhinji: Že celo večnost se je mučil s prižigavanjem večno na novo ugasle virinke.

Slednjič so bili gotovi. Oče Klinar je že četr ure čakal pred hišo z ugaslo virinko v karminsto rdečih ustih in jo prižgal: celo škatico vžigalice je še porabil pri tej trdi, zanikrni viriniki. Čudil se je, da bodo šli za pogrebom njegovega sina. Ni mu šlo v glavo, da je sin tako hitro in čudno končal svoje življenje. Puhal je dim in se smehljaj: tako je bil razpoložen vedno, če je bil prej v gostilni. Dopoldne se je oblekel v črno, prazjno obleko in za sina šel k maši v stolno cerkev. Seveda ni mi mogel zdržati, da mimogrede ne pogledal še v vežo nasproti, v gostilno pri Kolovratarju. In zgodilo se je, da kljub vsej žalosti ni mogel skrivati smehljaja.

Marjana je tudi že bila gotova in je čakala pred hišo. V oprani in zlikani kambiasti obleki, ki je bila na hitro pobarvana v črno, je bila videti nova, lepa; bila je lepo umita in gladka na prečo počesana. Čudno, še trebih je nekam skrila. Tako je bila videti čisto spodobna. Držala se je silno modro, četudi ji je neprestano šlo na jok. Iz hiše je že prilezla gospa Marija, vdova ranjeka, z žalnim pajčolanom čez obraz, z robcem na ustih. Zbrani so čakali samo še materje Klinarice, ki je kot gospodinja imela opraviti še v hiši. In že je tudi zaklepala hišna vrata in spravljala v torbico skoraj četrt metra dolg hišni ključ. Naposled se je prikazala naročena limuzina. Ko so se že odpeljali proti mrtvašnici, so se šele spomnili, da strica Ludovika ni. Nihče ni vedel, kam je izginil.

"No, no, saj sem vedela, da se ga bo spet prijala pijanost, predolgo časa je bil že trezen zdaj, da bi se zdržal še za pogreb. Že včeraj ga je imele, da bi se ga našli, komaj sem ga držala doma. Zdjaj je zapečaten. Zvečer pa bo razgrajal in delal škandal. Kaj pa bodo rekli ljudje, ko ga bodo videli kje v gostilni, namesto da bi šel za pogrebom!" je tarnala Marija.

"Pusti sra, pijanca, naj bo, kjer hoče, tudi brez Ludvika ga bomo pokopali," se je zadržala Marjana, udarila ob bedro, nato

pa gromko zahtela. Ihtela je vso pot za pogrebom.

"Moj fant, moj fant, zakaj si nam to storil!" je teta Marjana tulila nad odprt grobom, ko so črni pogrebarji z vrvmi spuščali krsto v grob.

"Ne tuli, Marjana!" jo je šepetaje opomnil oče Klinar.

Marjana se je okrenila in razklenila usta.

"Molči, ti, rajši je imel on mene in jaz njega kot vas vse, pa ne bom smela niti jokati za njim, za otrokom. Bolj je bil moj ko pa vaš, čeprav ga je rodila tvoja Urša in ne jaz, tako, da veš!"

Trdo je stisnila usta in se s ponosno dvignjeno glavo ozrla v grob. Toda koj, ko je zavela v njo mrzlota zijajočega groba in je prat, ki je padala na krsto, vrtlo zabobnela, jo je na novo popadla žalost nad njim, ki je ležal v jami. Zatulila je na vso moč. Ob njej je stal mali Janko in preplašen strmel zdaj na tullečo Marjano, zdaj v grob. Njegovе oči so bile velike, preplašene in koničaste, nežna bradica mu je v joku trepetala. Stisnil bi se kam, k materi morda, da bi ga potolažila, toda ni se, zakaj zbal se je, da bi ga nahrullila, ker je bil njen obraz od joka še bolj zaripel in rdeč ko sicez Gotovo bi se zadržal nanj. Prav tako glasno, samo ne s takšnim krikom in je v robec jokala gospa Marija. Nje za krilo se je držal tri leta star fantiček z debelo, svetlo glavico. Preplašeno je gledal v jokajočo mater in zdaj pa zdaj zatulil še on.

Kakor karavana so se vračali s pokopališča. Oče Klinar je močno upognjen kazal pot. Strašno se mu je mudilo. Za njim je še vedno ihtela s svojim sinčkom Jožo hodila vdova Marija. Precej zdaj je hodila Marjana z materjo Klinarico. To je predložila pot tako izdelala, da je soplajoč komaj še racala. Enajst-

SLOVENSKA NARODNA PODOPNJA JEDNOTA

izdaja svoje publikacije in še posebno list Prosveta za koristi, ter potrebuje agitatije svojih društev in članstva in za propagando svojih idej. Nihkoga pa ne za propagando drugih podpornih organizacij. Vsaka organizacija ima običajno svoje glasilo. Torej agitatorni dopis in naznanila drugih podpornih organizacij in njih društev ne ne pošiljajo listu Prosveta.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 11. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člani ali nečlane \$6.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani še plažajo pri assessantu \$1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vroka, reči, da je list predrag za člano SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnile:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bodo moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to tako naznaniti upravnistvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravnistvo znižati datum za to vsoto naročnika.

Cena lista Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado \$6.00	Za Ciccero in Chicago je....\$7.50
1 tednik in..... 4.00	1 tednik in..... 6.50
2 tednika in..... 3.60	2 tednika in..... 5.10
3 tednike in..... 2.40	3 tednike in..... 3.90
4 tednike in..... 1.20	4 tednike in..... 2.70
5 tednikov in..... nič	5 tednikov in..... 1.50

Za Evropo je.....\$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ,
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$.....

1) Ime..... Čl. društva.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledočih članov moje družine:

2)..... Čl. društva.....

3)..... Čl. društva.....

4)..... Čl. društva.....

5)..... Čl. društva.....

Mesto..... Država.....

Nov naročnik..... Star naročnik.....